

**Veileder for
tekstilinnsamling 2020**

**Avfall
Norge**

Rapport nr: x/2021	Dato: 15.05.2021	Revidert:	Rev. dato:
Distribusjon: Åpen		ISSN:	ISBN:

Tittel:

Veileder for tekstilnnsamling

Oppdragsgiver:

Avfall Norge

Kontaktperson:

Jens Måge/Håkon Bratland

Forfatter(e):

Ragnhild Bjerkvik
Håvard Fossum

Medforfatter(e):

Oppdragstaker:

Prosjektleder:

Emneord:

Tekstiler, gjenvinning

Subject word:

Rapport Nr. XX

Godkjent av	Dato	Sign
--------------------	-------------	-------------

Sammendrag

Sommeren 2020 jobbet Redu studenter for Avfall Norge og Tekstilprosjektet 2025 med å sette sammen et faktagrunnlag om tekstiler og tekstilinnsamling.

Veileder for tekstilinnsamling - Ragnhild Bjerkvik Alnes og Håvard Fossum, REdu-studenter sommeren 2020.

Innhold

1 Introduksjon	1
2 Innsamlingsmetoder og hensyn	1
3 Ordliste	2
4 Avfallsopphør	3
5 Lover og juridiske retningslinjer	4
5.1 Land med restriksjoner ved import av brukte tekstiler	6
6 Etsiske retningslinjer	7
7 Samarbeid for bedre kommunikasjon rundt viktigheten av ombruk og reparasjon	8
7.1 Info om ombruk, redesign og reparasjon	8
7.2 Oppfordring	8

1 Introduksjon

Hensikten med denne veilederen er å lage en oversikt over begreper, lover, retningslinjer og etikk for tekstilnnsamlere. I første del av veilederen vil viktige begreper knyttet til tekstilnnsamling og salg bli definert. Deretter angis kriterier for avfallsopphør, "End of waste". Videre vises en samling av lover og juridiske retningslinjer knyttet til tekstilnnsamling, og restriksjoner ved import til ulike land. Deretter utdypes etiske retningslinjer. Til slutt diskuteres konsekvenser ved og oppfordringer rundt dagens tekstilforbruk for å uttrykke viktigheten av ombruk og reparasjon.

2 Innsamlingsmetoder og hensyn

Det er viktig at innsamlingssystemet er tilrettelagt for å holde tekstilene rene, tørre og luktfrie for å unngå forringelse av kvaliteten. Brukte tekstiler krever skånsom behandling slik at det ikke leder til at mindre kan gjenbrukes eller materialgjenvinnes. Ved innsamling av tekstiler er det anbefalt å unngå å bruke ordet "konteiner", ettersom det er et ord som er forbundet med avfall, som igjen kan påvirke kvaliteten på de innsamlede tekstilene. Ord som ofte brukes er innsamlingsbokser eller tekstiltårn. Det kan også være gunstig å bruke ordet "tekstil-" framfor "kles-", slik at gardiner, duker og andre tekstiler kan gjenbrukes.

3 Ordliste

Ord	Forklaring
Tekstil	Stoff laget av fiber enten naturlige eller syntetiske, ved veving, fletting, strikking, toving osv. (Klær, gardiner, håndkler, setetrekk, kluter. <i>Ikke</i> belter, vesker, sko, lærprodukter, hele madrasser, puter eller dyner).
Tekstilavfall	Tekstiler som har blitt kassert, og som sorteres som restavfall.
Sirkulærøkonomi	Økonomisk prinsipp hvor effektiv bruk av materialer står i sentrum, med hensikt å begrense innstrømmen av nye materialer og at materialer forlater kretsløpet.
Gjenvinning	Samlebetegnelse på nyttiggjøring av avfall og restprodukter. Materialgjenvinning og energigjenvinning er undergrupper.
Gjenbruk	Samlebetegnelse som omfatter ombruk, redesign og resirkulering.
Ombruk	Bruke ting om igjen til samme formål. En bukse brukes om igjen som en bukse.
Redesign	Det å gjøre endringer på en brukt gjenstand slik at det får nytt liv.
Resirkulere	Hente ut ressurser for bruk i produkter eller materialer for nye eller det originale formålet, men ikke til energigjenvinning.
Materialgjenvinning	Gjenvinning av materialene i produktet, som for eksempel fibre.
Energigjenvinning	Gjenvinning av varmeenergi. For eksempel ved forbrenning av avfall.
Nedstrøm	Del av verdikjeden som kommer etter din posisjon, som produsent kan dette være forbruker.
Oppstrøm	Del av verdikjeden som kommer før din posisjon.
Jomfruelig materiale	Materialet er laget av nyutvunnet råstoff. Førstegangsbruk.
Original	Usortert og ubehandlet innsamlet tekstil slik det originalt ble levert inn.
Avfallsopphør (End of Waste)	Det at avfall går fra å være avfall til å være et produkt eller et sekundært råmateriale. En produktgruppe som tidligere har gått til deponi eller forbrenning, som nå blir sett på som en ressurs ved at det er funnet et nytt bruksområde.
Etiske retningslinjer (Code of Conduct)	Et sett med retningslinjer som skisserer normer, regler, ansvar eller riktig praksis for en part eller en organisasjon.
Ikke-solgte tekstiler	Butikkvarer som ikke har vært solgt til forbruker.
Tredjehånd (Third-hand)	Varer fra bruktbutikker som ikke har blitt solgt hos bruktbutikken og derfor selges videre nedstrøms.
Nedgradering (Downcycling)	Gjenvinne slik at produktet eller materialet har lavere kvalitet, funksjonalitet eller verdi. For eksempel at et laken blir til industrikluter.
Oppgradering (Upcycling)	Gjenvinne slik at produktet eller materialet får høyere kvalitet, funksjonalitet eller verdi. For eksempel lage vesker av resirkulert filt.
Dempet kretsløp	Et økonomisk system der ressurser ikke sirkulerer uendelig, men tar hensyn til forringelse av materialet ved resirkulering.

4 Avfallsopphør

Tekstiler levert til innsamlingspunkter er i dag ikke regnet som avfall, men som gaver. Hovedandelen av brukbare tekstiler innsamlet i Norge eksporteres ut av landet for ombruk. Tekstil funnet i restavfall er regnet som avfall og er ikke egnet for gjenbruk eller materialgjenvinning da det ofte er tilgriset, med lukt og av lav kvalitet, dessuten er det krevende å skille ut tekstilene og de kan feste seg i renovasjonsmaskiner.

Innen EU planlegges det separat innsamling av tekstiler fra 2025. Miljødirektoratet legger til grunn at dette også skal gjennomføres i Norge [1]. Ved en separat innsamling av tekstiler som ikke regnes som brukbare vil tekstilene kunne defineres som avfall, og kan dermed også opphøre å være avfall ved ulike kriterier. "End of Waste", eller avfallsopphør, er et begrep brukt om overgangen fra avfall til et produkt eller sekundær ressurs. Grunnet EU sitt mål om at innsamlede tekstiler ikke skal gå til deponi og forbrenning, kan ikke disse metodene føre til avfallsopphør. Kriteriene for avfallsopphør er inspirert av Forurensingsloven: § 27 og EUs avfallsdirektiv artikkel 6 punkt 1 og 2 [2]. Kriterier for når tekstilavfall opphører å være avfall foreslås som følgende:

- Bearbeidet til et nytt material som har ønskede egenskaper og et nyttig bruksområde. For eksempel filt, fyllmaterial til bilseter, isolasjonsmateriale, eller "fiber-til-fiber"-gjenvinning.
- Må være bearbeidet på en slik måte at det ikke fører til betydelig mer klimagassutslipp, energiforbruk, vannforbruk og negative konsekvenser for miljø og helse, slik at jomfruelige materialer er mer gunstig.
- Fører ikke til betydelig økning av utslipp av mikroplast eller mikrofiber.
- Mer etisk, samfunnsmessig og miljømessig lønnsomt enn energigjenvinning.
- Eksisterende marked og etterspørsel for produktet eller ressursen.
- Materialet når standarder, lover og tekniske krav om kjemikalieinnhold, slitestyrke, mm.
- Klippe til eller sy om til andre brukbare produkter som klær, industrikluter osv.

5 Lover og juridiske retningslinjer

I dette kapittelet blir relevante lover og retningslinjer for tekstilinnsamling og eksport presentert. Disse lovene omhandler skatter, avgifter, retningslinjer for husholdningsavfall og forurensningsloven. I kapittel **5.1** blir ulike land med restriksjoner og forbud presentert.

Fra Lov om vern mot forurensninger og om avfall:

§ 2.(retningslinjer)

4. Avfall skal tas hånd om slik at det blir minst mulig til skade og ulempe. Det skal gjenvinnes, fortrinnsvis ved at det forberedes til ombruk eller materialgjenvinnes, med mindre gjenvinning ikke er berettiget ut fra en avveining av miljøhensyn, ressurs hensyn og økonomiske forhold.

§ 34.(avfallsgebyr)

Kommunen skal fastsette gebyrer til dekning av kostnader forbundet med avfallssektoren, herunder innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll m.v. Kostnadene skal fullt ut dekkes inn gjennom gebyrene. Med kostnader menes både kapitalkostnader og driftskostnader. For avfall som kommunen har plikt til å samle inn, motta og/eller behandle etter §§ 29, 30 eller 31 må gebyret ikke overstige kommunens kostnader.

Forskrift om vedlikeholdsmerking av tekstilprodukter mv.

Vedlegg I Til forskriftens § 1

Unntak fra merkeplikten

Følgende produkter er unntatt fra merkeplikten:

10. Brukte ferdigfremstilte tekstilprodukter, i den grad de uttrykkelig betegnes som sådan.

Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

§ 6-19. Veldedige formål mv.

(3) Varer og tjenester som leveres vederlagsfritt til frivillige organisasjoner som ledd i en nødhjelpsaksjon i tilknytning til en naturkatastrofe, er fritatt for merverdiavgift.

Merverdiavgiftssatser veldedige og allmennyttige organisasjoner. Herunder omsetning fra brukbutikker til inntekt for gode formål

Vare/tjeneste: Organisasjoners omsetning av varer fra brukbutikker med allmennyttig formål
Sats: 0% Unntatt fra loven

Kommentar: Det er strenge krav for at dette unntaket skal gjelde. Blant annet må hele overskuddet av omsetningen gå til det allmennyttige formålet. Butikken må kun selge brukte varer den har fått gratis, samt benytte frivillig, ulønnet arbeidskraft. Kontakt skattekontoret for flere opplysninger.

Merverdiavgift ved ikke-solgte varer

I dag er reglene slik at man får refundert merverdiavgiften for import av varer om man kan bevise at de usolgte tekstilene er destruert. Man kan imidlertid ikke få refundert merverdiavgiften på import hvis tekstilene er donert til veldedig formål. Produsenter og forhandlere opplever derfor økonomisk tap ved å donere i stedet for å forbrenne tekstilene, da det er betalt merverdiavgift

på import og i noen tilfelle også toll på tekstilene. Fra rapporten side 31, Boks 3: Regler for merverdiavgift og donerte tekstiler. [1].

Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)

Kapittel 15. Fastsettelse av avfallsgebyr for håndtering av husholdningsavfall

§ 15-2. Virkeområde

Dette kapittelet gjelder for fastsettelse av avfallsgebyr for lovpålagt håndtering av husholdningsavfall i kommunen, jf. forurensningsloven § 29 tredje ledd, § 30 og § 31 første ledd.

Dette kapittelet gjelder ikke for kommunens håndtering av avfall ved salg av avfallstjenester i markedet.

§ 15-3. Fastsettelse av avfallsgebyr

Kommunestyret fastsetter avfallsgebyret.

Avfallsgebyret fastsettes slik at det svarer til de totale kostnadene kommunene påføres ved lovpålagt håndtering av husholdningsavfall. Det skal sikres full kostnadsdekning. Kommunen skal ikke ha fortjeneste på slik avfallshåndtering. Kun kostnader ved og inntekter fra lovpålagt håndtering av husholdningsavfall skal inngå i beregningen av avfallsgebyret.

§ 15-4. Separat regnskap og kostnadsfordeling Kommunen skal ha separat regnskap for lovpålagt håndtering av husholdningsavfall. Dette innebærer at kommunen for hvert regnskapsår skal utarbeide adskilte regnskap for resultat og balanse, for å etablere et tydelig skille mellom den lovpålagte håndteringen av husholdningsavfall og avfallshåndtering i markedet.

Alle kostnader ved lovpålagt håndtering av husholdningsavfall skal dekkes over avfallsgebyret. Dersom kommunen også selger avfallstjenester i markedet, skal de kostnadene som er felles for lovpålagt håndtering av husholdningsavfall og for avfallstjenestene som selges i markedet fordeles forholdsmessig.

Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

(2) Kommunene har plikt til å svare skatt av

c., inntekt knyttet til avfallshåndtering, herunder innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll av avfall mv., samt inntekt fra omsetning og levering av produkter av avfall, herunder elektrisk energi og fjernvarme mv. Dette gjelder likevel ikke håndtering av husholdningsavfall fra kommunens egne innbyggere, som utgjør kommunens lovpålagte plikt etter forurensningsloven §§ 29, 30 og 31, jf. § 34. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i første og annet punktum, herunder gi regler om definisjon av avfallshåndtering og om den nærmere fordeling av inntekter og kostnader mellom den skattefrie og den skattepliktige delen av avfallshåndteringen, samt om begrensning av fradragsrett for renter etter skatteloven § 6-40 fjerde ledd.

Forskrift om bokføring

§ 5-7. Uttak av eiendeler og tjenester til veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner mv.

Andre ledd:

Dokumentasjon av uttak av næringsmidler som leveres vederlagsfritt til mottaker for utdeling på veldedig grunnlag etter merverdiavgiftsloven § 6-19 annet ledd, skal dessuten inneholde en bekreftelse fra legitimert representant hos mottaker om at varene er mottatt for slik utdeling. Kravet til å angi vederlag, betalingsforfall samt virkelig verdi gjelder ikke.

5.1 Land med restriksjoner ved import av brukte tekstiler

Tabell 1: Denne oversikten er fra Nordisk ministerråd sin rapport "Export of Nordic Used Textiles" fra 2016 [3]. Tabellen inneholder landene med restriksjoner på import av **brukte** tekstiler. Skattenivåene på brukte tekstiler kan leses i rapporten [3].

<i>Land</i>	<i>Restriksjon og kommentar</i>
Sør-Afrika	Forbud eller restriksjon mot alt utenom donasjoner.
Eswatini	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler og fottøy.
Botswana	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler.
Namibia	Krever lisens.
Malawi	Forbud mot undertøy. Krever skadedyrsbehandling.
Zambia	Forbud mot undertøy. Krever skadedyrsbehandling.
Zimbabwe	Ingen offisielle lover mot import av brukte tekstiler, men avgiftene er så høye at det i praksis fungerer som et forbud.
Etiopia	Mulige restriksjoner og/eller forbud.
Kenya	Krever skadedyrsbehandling.
Tanzania	Krever skadedyrsbehandling.
Uganda	Krever skadedyrsbehandling.
Nigeria	Absolutt forbud mot import av all tekstil. Tekstilmateriale og andre artikler kan importeres.
Angola	Krever skadedyrsbehandling.
Algerie	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler.
Marokko	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler.
Kamerun	Krever skadedyrsbehandling. Forbud mot import av brukt undertøy.
Bulgaria	Krever skadedyrsbehandling.
Ukraina	Forbud mot import av usorterte brukte tekstiler og lærprodukter.
Tyrkia	Forbud mot import av tekstiler. Noen økonomiske soner tillater import og eksport, der finnes sorteringsanlegg.
Iran	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler.
Bangladesh	Krever skadedyrsbehandling.
Kina	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler.
India	Import til resirkulering er lov, men ikke for gjenbruk. Tekstiler ødelegges slik at de ikke er gjenbrukbare.
Pakistan	Krever skadedyrsbehandling. Krever spesiell tillatelse
Argentina	Krever skadedyrsbehandling.
Bolivia	Forbud eller restriksjon mot import av tekstiler. Skadedyrsbehandling er forespurt.
Costa Rica	Forbud mot brukte undertøysplegg og fottøy.

6 Etiske retningslinjer

Nordisk ministerråd anbefaler på det sterkeste at bedrifter som driver eksport av brukte tekstiler lager etiske retningslinjer (Codes of Conduct) for å sikre sosial og miljømessig bærekraft i videre handel. Punkter som bør inngå er vilkår for lønn, arbeid, helse og sikkerhet til ansatte i nedstrøms handel, samt krav til videre behandling av tekstilene og avfall. I tillegg bør det oppfordres til installasjon av filter for oppsamling av mikrofibere.

For at de etiske retningslinjene skal ha ønsket effekt, krever det at bedriften har regelmessig oppfølging. Ved brudd av de etiske retningslinjene kan det likevel være gunstig å jobbe videre med bedriften for å bedre vilkårene der bedriften ikke hadde tilstrekkelige ambisjoner og tiltak, heller enn å lete etter nye.

De nordiske landene har utarbeidet et sertifiseringsystem kalt "The Nordic textile re-use and recycling commitment" [4], med den hensikt at bedrifter som driver med innsamling og eksport av tekstiler skal bli mer åpne. Den tenkte fordelene med å bli sertifisert er at bedriften skal få tilgang på en større markedsandel.

7 Samarbeid for bedre kommunikasjon rundt viktigheten av ombruk og reparasjon

Produksjon av tekstil har stor påvirkning på miljøet og samfunnet. Det er tilfeller med særdeles dårlige arbeidsforhold, undertrykking av fagorganisering, manglende sikkerhetstiltak, bruk av tvang eller barnearbeid i forbindelse med produksjon. Kjemikaliebruken for stoffproduksjonen, i fargeprosessen og i etterarbeidet er høy og farlig for arbeiderne og omgivelsene. Blant annet krever produksjon av bomull og vasking av klærne etter farging store mengder vann, som kan gå på bekostning av drikkevann og jordbruket. Tekstilproduksjonen beslaglegger areal som kan brukes til matproduksjon. Produksjonen er energikrevende, og i mange områder er energien fra kull- eller petroleumskraft ettersom det er et billig alternativ. Ofte brukte alternativer til bomull er syntetiske stoffer, som er basert på ulike oljeprodukter. Disse stoffene medfører mikroplast og kan derfor ha konsekvenser på lang sikt da de frakter miljøgifter, blir spist eller avsettes i naturen. I tillegg er olje en begrenset ressurs.

7.1 Info om ombruk, redesign og reparasjon

Ved gjenbruk av klesplagg kan produksjonen av nye klær reduseres, som kan føre til reduksjon av miljøpåkjenninger. Av den grunn er det viktig å promotere reparasjon som et viktig verktøy for å redusere utslipp av giftstoffer, klimagassutslipp, forurensning og vannforbruk. Rundt halvparten av våre brukte tekstiler havner i husholdningsavfallet [1]. En rapport fra SIFO viser at vi handler ett gjenbruksplagg per person per år [5]. Vi har i snitt 359 plagg hver og kvaliteten på plagg har i nyere tid sunket, mens presset for lav pris har økt. Reparasjon er et godt virkemiddel for å øke levetiden til produktet og senke utslippene per bruk, men har blitt gått bort i fra i bruk og kastsamfunnet. I tillegg er det vanskeligere å gjennomføre reparasjon av produkter av stadig lavere kvalitet. På en annen side kan endrede holdninger som følge av konsekvensoppvåkning av vår store ressursbruk lede til lavere forbruk. Det er et stort forbedringspotensiale innen bærekraftig mote dersom kvantiteten senkes og kvaliteten økes.

7.2 Oppfordring

- Vær en inspirasjonskilde til reparasjon, redesign og ombruk.
- Støtt selskaper som tilbyr reparasjon eller redesign.
- Uttrykk at kvalitet er bedre enn kvantitet!

Referanser

- [1] David Watson, Steffen Trzepacz, Synnøve Rubach, and Fredrik Moltu Johnsen. Kartlegging av brukte tekstiler og tekstilavfall i norge. *PlanMiljø og Østfoldforskning på oppdrag fra Miljødirektoratet*, pages 1–51, 2020.
- [2] European Union. Directive 2008/98/ec (waste framework directive). Tilgjengelig på <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008L0098&from=EN>, 2008.
- [3] David Watson, David Palm, Louise Brix, Maria Amstrup, Frode Syversen, and Rasmus Nielsen. Exports of nordic used textiles. fate, benefits and impacts. *Nordisk ministerråd*, pages 51–55, 2016.
- [4] Anna Fråne, Cecilia Askham, Stefán Gíslason, Nikola Kiørboe, Hanna Ljungkvist, David McKinnon, and Synnøve Rubach. The nordic textile reuse and recycling commitment – a certification system for used textiles and textile waste. Tilgjengelig på <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1125682/FULLTEXT03.pdf>, 2017.
- [5] Kirsi Laitala and Ingun Grimstad Klepp. Klær og miljø: Innkjøp, gjenbruk og vask. *SIFO - Rapport*, 2020.